

Oponentský posudok
na habilitačnú prácu Anikó N. Tóth
Konvergenzie. Transkultúrne čítania

Je potrebné hneď na začiatku zdôrazniť, že uchádzačka habilitačné kritériá nielenže jednoznačne spĺňa, ale vďaka dlhoročnej efektívnej výučbe a výskumu, významným monografiám a štúdiám tieto požiadavky aj viacnásobne prevyšuje. Predložená habilitačná práca je prácou zrelej, samostatne uvažujúcej vedkyne, ktorá významne prispieva k rozvoju daného odboru, a to aj na medzinárodnej úrovni.

Téma habilitačnej práce a zvolený analytický prístup sú relevantné v kontexte aktuálnych problémov, ktoré majú veľký význam nielen z literárneho, ale aj zo spoločenského hľadiska. Kľúčovú úlohu zohrávajú javy súvisiace s transkultúrnym diskurzom, ako je cestovanie, presuny v priestore, „putovanie“ naratív, stieranie hraníc medzi jazykmi a kultúrami, hraničné situácie priestoru, času, identity, respektíve so skúmaním týchto javov je spojený napr. výskum zobrazenia mýtov, mágie, fantastiky alebo intermediality. Práca sa opiera o medzinárodný aj národný (domáci) výskum; teoretické východiská sú adekvátne spracované a poskytujú nielen presný pojmový aparát, ale aj pohľad vymedzujúci smer a metódu analýzy. Koncepcia transkulturalizmu, ktorá sa vyvinula z vnútornej pluralizácie kultúr, sa stáva primárnou nielen pri výbere analyzovaných diel a je smerodajná pri pozorovaní motívov, štrukturálnych a naratívnych prvkov, ale zabezpečuje aj komplexnú, mnohostrannú a inkluzívnu analýzu, ktorá ovplyvňuje i koncepcnú, rétorickú a stylistickú formuláciu textu.

Päť analytických podkapitol práce sa zameriava na transkultúrne priestory. Podkapitola *Magická a apokalyptická dedina* komparuje zbierky poviedok transkultúrneho slovenského a maďarského autora zo Slovenska, pričom uplatňuje biografické, žánrové a onomastické stanoviská. V oboch dielach sa zdôrazňuje udržateľnosť kolektívnej pamäti. Spojenie teórie kolektívnej pamäti a interpretačných metód v rovine tradície apokalyptickej prózy je obzvlášť produktívne: katastrofa, často vnímaná z hľadiska absurdnosti, ohrozuje nielen kolektívnu identitu, ale aj udržateľnosť príbehov a možnosti rozprávania.

Druhá podkapitola – vychádzajúc zo stereotypov malomestských priestorov – sa venuje otázkam jazykovej, kultúrnej a ideologickej hybridizácie, nejednoznačnej identity, predsudkov a irónie, ktoré sa spájajú s transkulturalizmom. Kapitola analyzuje román *Kniha o cintoríne* od Daniely Kapitáňovej (Samko Tále).

Aj ďalšia podkapitola je orientovaná na román – konkrétne na dielo Györgya Norberta *Klára*. Analýza sprevádza čitateľa labyrintom jazykov, pričom dôležitú úlohu zohráva korelácia medzi jazykom intimity a jazykom moci, rovnako ako odlišnosti vyplývajúce z pluricentrického charakteru maďarského jazyka.

Štvrtá podkapitola sa zameriava na zobrazenie konkrétneho mesta – Banskej Štiavnice – v beletrii. Autor po klasickom úvode (časť štúdie encyklopedicky prezentuje celoživotné dielo

banskoštiavnických alebo tranzitných autorov) analyzuje dva štiavnické romány, ktorých autori nemajú biografické prepojenie s týmto mestom, napriek tomu sa v ich dielach zreteľne vykresľujú jeho transkultúrne priestory. Romány Antona Hykischeho *Čas majstrov* a Pétera Horvátha *A képiró* spája nielen spoločné miesto činu, ale aj aplikácia historiografickej metafikcie. Analýzy skúmajú súčasné prejavy intermediálnych a transkultúrnych prvkov (autorka napríklad poznamenáva, že „na obrazoch majstra M. S. je zachytených niekoľko postáv rôznej národnosti“). Zo styčných bodov etických, teologických, umeleckých a transkultúrnych kategórií vyplýva zaujímavá korelácia (napr. v gestách nenávisti na obraze Uctievanie kráľov a udalostí na Golgote vidí autorka reprezentáciu cudzosti a inakosti).

Otázky materiality literatúry a materiality umenia prichádzajú do kontaktu s problematikou kultúrnej pamäti: Anikó N. Tóth interpretuje obrazy maľované na lipové drevo ako translokálne priestory a v tomto kontexte analyzuje reflexie a ekfrázy, ktoré sa v nadväznosti na obrazy v analyzovaných románoch objavujú.

Štvrtá podkapitola sa zameriava na kultúrnu pamäť, kým piata kladie dôraz na individuálnu pamäť – román *Tantalópolis* Petra Macsovszského totiž osciluje na hranici fikcie a exotickkej skutočnosti „vyživovanej pamäťou“.

Habilitačná práca spĺňa všetky formálne požiadavky; jej štruktúra je prehľadná, zoznam použitej literatúry je bohatý na zdroje v maďarskom, slovenskom i anglickom jazyku. Argumentačná línia práce je presvedčivá a z hľadiska štýlu spája akademickú rigoróznosť s esejistickou citlivosťou.

Po úspešnej obhajobe a habilitačnej prednáške odporúčam udeliť autorke titul docent v odbore 2. 1. 32 Cudzie jazyky a kultúry.

doc. Mgr. Anikó Polgár, PhD.

Univerzita Jánosa Selyeho,

Katedra maďarského jazyka a literatúry

(z maďarčiny preložila Anikó Tóth)